

Gyógyszerészet 30. 405—406. 1986.

A „doctor pharmaciae” fokozattól a „doctor universitatis” fokozatig¹

DR. ZALAI KÁROLY

Magyarországon a gyógyszerész ez ideig a „doctor pharmaciae” fokozatot nyerve el az egyetemen. 1984 szeptemberétől új tudományos fokozat a „doctor universitatis” fokozat nyerhető el egységesen a magyar egyetemeken. A fokozat követelménye valamivel szigorúbb az előzőnél. Jelen közlemény az új tudományos fokozat átadásakor elmondott dékáni beszédből vett kivonat, amiben az olvasó történeti áttekintést talál a „doctor pharmaciae” fokozat elnyeréséről egyetemünkön.

*

Egyetemünk Tanácsa a már hagyományos gyógyszerészdoktori, „doctor pharmaciae” fokozat mellett első alkalommal adott ki „doctor universitatis” fokozatot, a művelődési miniszter hatályos, 1984. szeptember 1-én életbe léptetett 20/1983. sz. rendelete alapján. A „doctor universitatis” tudományos fokozat követelményei egyrészt szigorúbbak, másrészt feltételei és megnevezése hazánk minden egyetemének minden karán azonos. Ezzel lezárulóban van a hazai gyógyszerésztársadalom által szívesen frekvenciált mintegy 150 éves doktori képzési rendszer.

Közép-Európában a gyógyszerészdoktori fokozat megszerzésére a budai születésű *Scharinger József* gyógyszerész, bécsi gyógyszerészkamarai elnök javaslatára először 1811-től a bécsi és a prágai német egyetemen nyílt lehetőség. A bécsi lehetőséggel több magyar gyógyszerész élt is. A pesti egyetem orvosi karának ismételt kérésére a gyógyszerészi doktori fokozat bevezetésére a Kar elvileg már 1833-ban jogot kapott, de ez csak 1851-ben, a következő képzési reform keretében valósulhatott meg, s a képzés feltételein az idők folyamán sok változtatás történt. A bevezetés óta eltelt 135 év alatt az anyakönyvek tanúsága szerint 834 gyógyszerész szerzett „doctor pharmaciae” fokozatot, az egyéb diplomások számára 1962-ben bevezetett „doctor materiae pharmaceuticae” fokozatot 34 vegyész, biológus, mérnök stb. szerezte meg. A társadalmi igény és fejlődés növekedésének mennyiségi mutatója az egy tanévre eső felavatott doktorok átlagos száma: 1851—1900 között 1,4 fő, 1901—1950 között 6 fő és 1951-től a mai napig 14 fő.

A gyógyszerészdoktor-képzés, a doktori értekezések tudományos eredményei a 135 év alatt jelentős mértékben hozzájárultak egyrészt a gyógyszerészeti tudományok mindenkorai fejlődéséhez, majd differenciálódásához, a gyógyszerészeti szaktudományok kialakulásához, másrészt kiváló szakembereket adtak a gyógyszerészetten kívüli tudományterületek mint általános kémia, analitikai kémia, botanika, orvostudomány egyes szakágai, műszaki és mezőgazdasági kémia stb. műveléséhez, előbbre-

viteléhez. Messze vezetne e kérdést részleteiben vizsgálni, így összességében kívánom megállapítani, hogy a gyógyszerészképzéssel mindenkoron foglalkozó intézetek professzorai és magántanárai, docensei, mindig szívesen és eredményesen foglalkoztak a doktorjelöltekkel, önként vállalták a diszsertációs munka szellemi irányítását, a doktori szigorlatokkal járó többletmunkát. Biztos vagyok benne, hogy a 135 év alatt végzett kutatómunka összességében is meghozta értékes eredményeit a tudomány, az egészségügy és a magyar társadalom számára.

A társadalmi igény, elvárás a gyógyszerészettel szemben századunkban jelentősen változott, és még napjainkban is mozgásban van. Ezt az átalakulást tükrözi képzésünk struktúrája is. A gyógyszerészeti gyakorlat és oktatás alapja hosszú időn át kizárólagosan a természettudományi (fizika, kémia, botanika) ismeretek voltak. A termelési eszközök és viszonyok változása nem nélkülözhetette a technológiai, műszaki ismeretek bevonását az oktatásba. E fejlődést hamarosan követte a biológiai-orvosi diszciplínák oktatása, ami lehetővé tette a farmakológiai kutatásra, a tudományos gyógyszerdokumentációra és információra való felkészítést. Az egészségügy megelőző irányzatának kifejlődésével párhuzamosan új célokot és szemléletet kapott a gyógyszerkutatás és a gyógyszerellátás. A fejlődés végül azt is szükségessé tette, hogy a gyógyszerügyet a társadalom oldaláról is vizsgáljuk, ami új interdiszciplináris ismeretanyagokat (gyógyszerügyi szervezés-igazgatás) és szemléletet eredményezett. A mai gyógyszerészet, mint alkalmazott tudomány és gyakorlat természettudományi-, orvosi-, gyógyszerészeti-, műszaki- és társadalomtudományi alapokkal rendelkezik, s korszerűen és hatékonyan csak ezen öt tudományterület pilléreire építve művelhető.

Útravalóul még a klasszikus értékű, de napjainkban is egyre fontosabb jelszót vések emlékeztükbe: „*Salus publica suprema lex esto*”. A nép egészsége a legfőbb törvény legyen. Az egyéni érdek, boldogulás nem előzheti meg a közösség érdekeit. Az egyén és a társadalom egészsége, fizikai-szemleli-szociális maximális jóléte a közös cél. Kérem ezt kövessék, s így megelégedett, hasznos állampolgárai lehetnek magyar hazánknak.

Д-р К. Залаи: От степени „доктора фармацевции” до степени „доктора университета”

В Венгрии фармацевты до сих пор могли приобрести степень „доктора фармацевции” в университете. Начиная с сентября 1984 г. во всех институтах и университетах можно приобрести новую научную степень „доктора университета”. Требования в отношении новой степени являются более строгими чем в отношении предыдущей. Настоящее сообщение представляет собой резюме из речи декана произнесенного по поводу удостоения новой научной степени, в котором читатель может найти исторический обзор о приобретении степени „доктора фармацевции” в венгерском университете.

¹ A Semmelweis Orvostudományi Egyetem nyilvános rendkívüli tanácsülésén 1986. február 14-én elhangzott gyógyszerészdoktori és gyógyszerészsavató dékáni beszédből vett kiemelés.

K. Zala i: *From the degree of "doctor pharmaciae" to the "doctor universitatis"*

Up to now the students of pharmacy in Hungary had the possibility to be promoted as "doctor pharmaciae" at the University. Beginning with September 1984 a new title the "doctor universitatis" has been introduced at all Hungarian Universities. This degree has higher requirements, than the former. The present paper is an abstract of the address of the dean, held on the occasion of distributing the new scientific degree. There is a historical survey about the development of requirements of the degree "doctor pharmaciae" at the Hungarian universities.

Dr. K. Zala i: *Vom Grad „Doctor pharmaciae“ bis zum Grad „Doctor universitatis“*

In Ungarn konnte der Pharmazent an der Universität bisher den Grad „Doctor pharmaciae“ erlangen. Seit September 1984 kann an den ungarischen Universitäten einheitlich der wissenschaftliche Grad „Doctor univer-

sitas“ erlangt werden. Die Anforderungen dieses Grades sind etwas strenger als die vorherigen. Vortliegende Mitteilung enthält einen Auszug aus der Rede des Dekans anlässlich der Übergabe des neuen wissenschaftlichen Grades, die einen historischen Überblick über das Erlangen des Grades „Doctor pharmaciae“ an den einheimischen Universitäten bietet.

★ *Resumo en Esperanto:*

K. Zala i: *De la grado „doctor pharmaciae“ al tiu „doctor universitatis“*

En Hungario, farmaciisto povis gajni ĝis tiam-ĉi la gradon „doctor pharmaciae“ en la universitato. Ekde la septembro, 1984 oni povas ricevi novan unuecan gradon (doctor universitatis) en la hungaraj universitatoj. La postulo de la grado estas iome pli severa ol la pli frua. La nuna publikajo estas elprenita de la dekano parolo forsonita okaze de la transdono fare del la nova sciencia grado. La leganto povas trovi ĉi-tie historian superrigardon pri la riceva modo de la grado „doctor pharmaciae“ en nia hejma universitato.

(SOTE Egyetemi Gyógyszertár, Budapest, Hőgyes Endre u. 9. — 1092)

Érkezett: 1986. VI. 4.

HATÉKONYAK A DOHÁNYZÁS ELLENI INTÉZKEDÉSEK

ÖAW: ÖAZ 40 (17), 347 (1986).

A WHO közlése szerint Svédországban, ahol 1975 óta a cigarettá csomagolásán szigorú egészségügyi figyelemmel kell alkalmazni, a dohányosok száma 5 év alatt 43%-ról 31%-ra csökkent. A 13 éves fiúk esetében ez a szám 14%-ról 5%-ra, az ugyancsak 13 éves lányok körében 10%-ról 6%-ra esett vissza. A svédekéhez hasonló rendelkezést tett a norvég kormányzat 1973-ban. A naponta dohányzó férfiak részaránya akkor 53% volt, ez a szám 1982-ig 40%-ra esett vissza. De még olyan országokban is, ahol a törvényhozás kevésbé hatékony intézkedéseket hozott, jól észlelhető visszaesés következett be a dohányosok számában. Kanadában 1983-ban lényegesen csökkent a dohányfogyasztás, feltételesen a dohányárak nagyarányú drágulása következtében. Az USA-ban a dohányosok részaránya a lakosság körében 1965 és 1980 között 42%-ról 33%-ra esett vissza. 17 és 18 éves fiúk körében ezen idő alatt 30%-ról 20%-ra esett, az ugyanilyen korú lányok között viszont 18%-ról 25%-ra emelkedett és ezen a szinten stabilizálódott. A dohányzás ellen hozott intézkedések hatékonysága a dohányzással összefüggő betegségek tekintetében csak sok év tapasztalatai után lesz megmérhető. De egy a férfi-orvosok körében végzett felmérés szerint a dohányosok arányának 43%-ról 21%-ra történt csökkenése 1954 és 1971 között a rákban történt halálesetek arányát 25%-kal lejjebb szállította (49).

† R. B.

MEGVÁLTOZOTT ÉTKEZÉSI SZOKÁSOK

ÖAV: ÖAZ 40, (17), 347, (1985).

A háború utáni években az európaiak étkezési szokásaikban követték a nyugati ipari államokat. A táplálék zsírosabb lett és rostokban szegényebb. Az európaiak táplálékában kevesebb a ballasztanyag. A gabona eredetű élelmiszerek fogyasztása az ötvenes évek óta egyharmadrésszel csökkent. Ugyanez történt a burgonya esetében csak egy emberöltő ideje alatt. A burgonya bőven tartalmaz C-vitamint és rostokat. Ha az elkövetkező 15 év ezen a téren nem hoz változást, akkor a burgonya el fog tűnni étrendünkől. 100 év múlva a zsíradékok tennék ki energiateljesítésünk 60%-át és az alkohol a 15%-át. Az utóbbi 20 év legfeltűnőbb változása a hús-fogyasztás növekedése a Szovjetunióban és a kelet-európai államokban. 1968 és 1977 között a hús részese-dése az étkezésekben 41%-ról 51%-ra emelkedett a protein-felvételhez viszonyítva. Észak-Amerikában az emelkedés csak 2%-os volt, de így is elérte a 72%-ot, amit csak Ausztrália lakosai múltak felül a maguk 73%-os állati eredetű élelmiszerek fogyasztásával. Az étkezésekben történt eltolódások egyik magyarázata a kényelmi szempont. A konzervek fogyasztásának gyorsütemű terjedése. Angliában az 1975. év gazdasági pangást hozott. Ugyanakkor 667 féle új élelmiszer került forgalomba és az angolok 500 millió fontot adtak ki mélyhűtött élelmiszerek vásárlására. Ez az irányzat az élelmiszer-adalékok megnövekedett fogyasztását is jellemzi. 1951 óta megkétszereződött ezek részaránya a táplálkozásban és mára elérte a fejenkénti évi 1,35 kg-ot. (50).

† R. B.